

2. Nygren B. The rebuilding of Greater Russia : Putin's foreign policy towards the CIS countries / Bertil Nygren. – London and New York: Routledge, 2008. – 336 p.

3. O'Rourke B. NATO: Alliance Praises Efforts Of CSTO States, But Cool To Offer Of Cooperation [Electronic resource] / RFE/RL. – Access mode: <http://www.rferl.mobi/a/1105202.html>. – Title from the screen.

4. Russia's wrong direction : what the United States can and should do // Council of Foreign Relations. – NY : Council on Foreign Relations, 2006. – 104 p. [Electronic resource]. – Access mode: http://www.cfr.org/content/publications/attachments/Russia_TaskForce.pdf.

5. Бордюжа Н. НАТО и ОДКБ должны объединять усилия. Стенограмма пресс-конференции / Бордюжа Николай [Електронний ресурс] / Сайт ОДКБ. – Режим доступу: <http://www.dkb.gov.ru/f/bzo.htm>. – Назва з екрану.

6. Бочков С., Журавель В. В.В.Путин и проблемы борьбы с терроризмом // Право и безопасность. – 2003. – № 1-2 (6-7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dpr.ru/pravo/pravo_5_14.htm.

7. Заявление Президента России. 24 сентября 2001 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.kremlin.ru/appears/2001/09/24/0002_type63374type82634_28639.shtml. – Назва з екрану.

8. Лаумулин М. Виртуальная безопасность Центральной Азии / Лаумулин Мурат [Електронний ресурс] / Сайт журналу "Россия в глобальной политике". – Режим доступу: <http://www.globalaffairs.ru/print/number/Kak-rozhdayutsya-mify-15645> – Назва з екрану.

9. Ответы Министра иностранных дел России И.С.Иванова на вопросы читателей в ходе интернет-конференции на веб-сайте газеты "Жэньминь Жибао", Пекин, 27 февраля 2003 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mid.ru/bdcomp/ns-dvbr.nsf/10aa6ac6e80702fc432569ea003612f0/432569d80022638743256c002a1066>. – Назва з екрану.

10. Решение Совета коллективной безопасности ОДКБ об основных направлениях диалога и взаимоотношений ОДКБ с Организацией Североатлантического договора (Астана, 18 июня 2004 года) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_k6. – Назва з екрану.

Надійшла до редколегії 16.04.14

С. Гвоздков, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ НА ПОСТСОВЕТСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ В АМЕРИКАНО-РОССИЙСКИХ ОТНОШЕНИЯХ (2001-2008 гг.)

Статья посвящена проблеме конкретного взаимодействия США и России в сфере безопасности на пространстве СНГ в 2001-2008 гг. Автор проанализировал направления сотрудничества и сферы конкуренции между Москвой и Вашингтоном и исследовал характер их отношений в аспекте безопасности.

Ключевые слова: американо-российские отношения, постсоветское пространство, безопасность, антитеррористическое сотрудничество.

S. Gvozdkov, Graduate Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SECURITY ISSUES IN POST-SOVIET AREA IN US-RUSSIAN RELATIONS (2001-2008)

The article is devoted to the problem of practical interaction between United States and Russia in the field of security in the CIS in 2001-2008. Author analyzed directions of cooperation and areas of competition between Moscow and Washington and explored the nature of their relationship in terms of security.

Key words: US-Russian relations, post-Soviet area, security, anti-terrorism cooperation.

УДК 94(73) : 327 Б. Обама

М. Годлевський, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

"М'ЯКА СИЛА" ЯК ЗАСІБ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ БАРАКА ОБАМИ

У статті розглядаються зміни у зовнішній політиці США за адміністрації Барака Обами. Головний акцент спрямовується на використання "м'якої сили" як одного з ключових компонентів реалізації зовнішньополітичного курсу країни.

Ключові слова: зовнішня політика, США, "м'яка сила", Барак Обама.

Прихід до влади Барака Обами ознаменував початок нового періоду в політичному житті Сполучених Штатів Америки. Приймаючи присягу в січні 2009 р., Обама вже мав чітке уявлення про свою роль у зовнішній політиці. Він мав твердий намір змінити імідж Америки закордоном – насамперед у мусульманському світі, завершити війни в Афганістані та Іраку, перезавантажити відносини з Росією і спробувати зробити крок до звільнення світу від ядерної зброї. Він збирався налагодити співпрацю з Китаєм і стати миротворцем на Близькому Сході. Обама, за його словами, замахнувся на те, щоб змінити хід історії в напрямку справедливості, миру і стабільності [5].

Варто зазначити, що ще під час передвиборчої кампанії вийшла стаття Барака Обами "Оновлюючи американське лідерство", основні положення якої увійшли до передвиборчої платформи Демократичної партії, затвердженої у 2008 р. В цій статті він наголошував на перегляді відносин США та з оточуючим світом, виділяв такі нові загрози як міжнародний тероризм та зброя масового ураження. Обама підкреслював помилковість розв'язання війни в Іраку Джорджем Бушем-молодшим. Саме тому він поставив завдання відновити міжнародну віру в Сполучені Штати Америки та її цінності [1].

Президент Обама явно пов'язав себе з ліберальними традиціями в області зовнішньої політики. Так можна визначити кілька інтелектуальних традицій та їх представників, які мають вплив на Демократичну партію Барака Обами. Це ліберальні і неоліберальні або вільсоністські і частково джефферсонські традиції, які є найбільш важливими в ідеології партії президента у зовнішній політиці. Група підкреслює важливість міжнародних демократичних інститутів і багатосторонніх відносин, але не за допомогою "жорсткої сили" і "зміни режиму", які були наріжними каменями доктрини Буша [11]. Так, президент Обама недвозначно відійшов від політики Буша в своїй промові в Каїрі в 2009 р.: "Жодна система правління не може і не повинна бути нав'язана одній країні будь-якою іншою" [9], а також у Москві в цьому ж році: "Америка не може і не буде нав'язувати будь-яку систему правління в будь-якій країні, і при цьому ми не вибираємо партію або особу для управління країною" [10].

Треба зазначити, що в одному зі своїх перших великих виступів з питань зовнішньої політики, на Чиказькій раді з глобальних питань 23 квітня 2007 р., Обама дав зрозуміти про свою прихильність до основних принципів вільсонізму: "В сьогодинньому глобалізованому світі, безпека американського народу нерозривно пов'язана з

© Годлевський М., 2014

безпекою всіх людей". Він підкреслив центральну роль міжнародного співробітництва, зміцнення партнерств і альянсів у вирішенні глобальних загроз і викликів, а також американське моральне лідерство в глобальному масштабі [2]. Президент Обама також підтвердив традиційне світосприйняття Сполучених Штатів як "маяка" і "силу американського прикладу" у своїй інавгураційній промові [12]. Акцент адміністрації Обами на зміцнення дипломатичного інструменту дозволяв припустити, що курс Сполучених Штатів у міжнародній системі стане більш збалансованим та менш милітаризованим. Адміністрація президента в особі держсекретаря Хіларі Клінтон взяла на озброєння концепцію "м'якої сили", розроблену професором Гарвардського університету Джозефом Наєм, колишнім деканом Школи управління імені Джона Кеннеді в Гарварді [8]. Термін "м'яка сила" Джозеф Най вперше ввів в обіг в 1990 р. в ряді політологічних публікацій. Це поняття мало на увазі використання нематеріальних ресурсів, культури, переконання і політичних ідеалів для надання необхідного впливу на населення іноземних держав без задіяння більш традиційних елементів силового, в тому числі військового, тиску. Надалі цей термін отримав офіційне трактування. "М'яка сила" – це комплекс дипломатичних, економічних, політичних, військових, юридичних та культурологічних інструментів несилового впливу на ситуацію в іноземних державах з метою впливу на неї, що відповідає інтересам національної безпеки США. Теорія Дж. Найа отримала розвиток у Сполучених Штатах Америки після створення в 2007 р. при Центрі стратегічних і міжнародних досліджень спеціальної комісії з питань застосування "м'якої сили". При цьому в США вперше став вживатися термін "розумна сила", що має аналогічне значення. Треба зазначити, що у реалізації цього проекту бере участь група впливових політиків національного рівня – як колишніх, так і діючих представників керівництва американських органів законодавчої та виконавчої влади.

Важливо підкреслити, що 22 вересня 2010 р. Барак Обама підписав президентську політичну директиву з питань глобального розвитку, що визначила основні напрямки діяльності федеральних органів США з використанням потенціалу національних недержавних організацій у сфері економічного, гуманітарного, фінансового та іншого сприяння іноземним державам в інтересах збереження американського глобального лідерства, поліпшення міжнародного іміджу Сполучених Штатів. Документ конкретизував напрями та основні форми задіяння державними та приватними структурами США елементів "м'якої сили". Для ефективного просування інтересів країни було наказано розробити "Всебічний чотирирічний огляд стану та перспектив дипломатії та міжнародного розвитку", сформувати при Раді національної безпеки США міжвідомчий комітет з глобального розвитку, створити національну раду з глобального розвитку з представників федеральних і недержавних структур, на регулярній основі кожні чотири роки уточнювати національну стратегію глобального розвитку. Концепція "м'якої сили" отримала найбільш повне відображення в підготовленому Державним департаментом США 15 грудня 2010 р. "Всебічному чотирирічному огляді стану та перспектив дипломатії та міжнародного розвитку", який повністю присвячений проблемі застосування Вашингтоном "м'якої сили" як одного з ключових компонентів реалізації зовнішньополітичного курсу країни [13].

Барак Обама вже під час свого першого президентського терміну відмовився від ключової установки адміністрації Джорджа Буша-молодшого, відповідно до якої Сполучені Штати здатні змінити світ за власними лека-

лами за допомогою переважно військової потужності. Він наголошував, що Сполучені Штати не збираються змушувати різні країни приймати їхні цінності, повчаючи їх або використовуючи військові засоби. Було відкинуто і вихідне для Буша-молодшого уявлення про те, що "глобальна війна проти тероризму" повинна залишатися домінантою зовнішньої і військової політики США у подальшій перспективі. Замість цього президент Б. Обама віддав перевагу дипломатії та діалогу, вважаючи їх найважливішими важелями посилення американського впливу і поліпшення міжнародного іміджу США, особливо в мусульманському світі. Виступ Обами в Каїрському університеті з викладом нового підходу Сполучених Штатів до проблем Близького і Середнього Сходу був покликаний продемонструвати серйозність намірів американської адміністрації відносно перегляду колишньої лінії США в цьому регіоні. В цьому виступі американський президент звернувся до всіх мусульман світу і закликав відкрити "нову сторінку" у відносинах США з ісламським світом, спільно боротися з екстремізмом та підвищити економічне і наукове співробітництво. У своєму виступі Б. Обама підкреслив, що частиною його відповідальності як президента США буде боротьба з негативними стереотипами щодо ісламу [20]. Тим самим глава американської адміністрації підтвердив, що його підхід до взаємин з мусульманськими країнами кардинально відрізнятиметься від підходу адміністрації Дж. Буша-молодшого, яка прагнула розповсюдити західні цінності в арабському світі. Серед важливих питань, задля успішного вирішення яких Сполученим Штатам та мусульманським країнам вкрай необхідно співпрацювати, Обама назвав демократію [9].

Треба зауважити, що поведінка офіційного Вашингтону в рамках подій, що відбувалися на Арабському Сході різко відрізнялася від агресивного, наступального образу поведінки США в 2000-х рр. Але 23 лютого 2011 р., звертаючись здебільшого до міжнародної аудиторії, Б. Обама промовив: "Зміни, що відбуваються в регіоні, спрямовуються виключно народами, що його населяють. Ці зміни не є наслідком політики США або іншої зовнішньої сили" [15]. Що стосується ролі США і Обами особисто у повстанні в Лівії, слід зазначити, що дії його адміністрації в цілому викликали довіру як з боку лівійських повстанців, так і з боку союзників по НАТО і сприяли укріпленню американських позицій в регіоні після зміни режиму в Лівії, а також після відносно мирної трансформації політичних систем у Тунісі та Єгипті [20].

Важливим напрямом нової зовнішньої політики адміністрації Б. Обами була перебудова курсу Сполучених Штатів щодо країн Латинської Америки і Карибського басейну. Так, напередодні саміт Організації американських держав в місті Порт-оф-Спейн в острівній державі Тринідад і Тобаго. Барак Обама публічно пообіцяв відкрити нову сторінку у відносинах між США і країнами регіону. Сполучені Штати, за його словами, будуть ставитися до країн Латинської Америки і Карибського басейну як до рівноправних партнерів [18]. Барак Обама також виділив найбільш істотні моменти, які треба мати на увазі в контексті зовнішньополітичних пріоритетів його адміністрації. Насамперед, це теза про те, що будучи найбільш потужною і впливовою державою в світі, Сполучені Штати все ж не можуть вирішувати міжнародні проблеми самотужки і тільки на основі своїх власних підходів. Інші держави, навіть невеликі, можуть мати оригінальні ідеї, які необхідно враховувати. США, таким чином, повинні прислухатися до інших думок, а не просто нав'язувати свою волю. По-друге, лідерство Сполучених Штатів на світовій арені має здійснюватися на основі сили прикладу, привабливості ідеалів.

Одним з головних досягнень першої адміністрації Баркака Обама стало виконання передвиборчої обіцянки щодо виведення американських військ з Іраку. Але він істотно уповільнив цей процес, який завершився лише наприкінці 2011 р. за графіком, узгодженим і затвердженим ще президентом Дж. Бушем-молодшим та іракським прем'єр-міністром Нурі аль-Малікі в 2008 р. [20]. В свою чергу, найголовнішим досягненням Б. Обама у боротьбі з тероризмом стала ліквідація в ході спеціальної операції на території Пакистану "лідера" "Аль-Каїди" Усами Бін Ладена. Виступаючи 25 вересня 2012 р. на 67-й Генеральній Асамблеї ООН у Нью-Йорку, в своїй промові Б. Обама зазначив наступне: "Завдяки прогресу, досягнутого за майже чотири роки мого президентства, я з надією дивлюся на світ, в якому ми живемо. Війна в Іраку закінчилася, і наші війська повернулися додому. Ми почали перехідний період в Афганістані, і Америка зі своїми союзниками завершить цю війну в установленний строк у 2014 р. "Аль-Каїда" ослаблена, Усами бен Ладена більше немає" [3].

Треба зазначити, що концепція "м'якої сили" знайшла свій розвиток в "Стратегії національної безпеки", яка була опублікована адміністрацією Барака Обама 26 травня 2010 р. [6]. В ній підкреслюється, що якщо говорити про майбутнє, то не повинно бути сумнівів, що і надалі Сполучені Штати Америки будуть гарантувати глобальну безпеку – зобов'язаннями перед союзниками, партнерами та інститутами, націленістю на розгром "Аль-Каїди" і її філій в Афганістані, Пакистані та по всьому світу, рішучістю стримувати агресію і запобігати поширенню найнебезпечнішої в світі зброї. Але при цьому треба розуміти, що жодна країна, якою б сильною вона не була, не може протистояти глобальним викликам поодиночки. Прихильність Сполучених Штатів Америки справі демократії, прав людини та законності – найважливіші джерела могутності та впливу в світі повинні направляти активність Америки на зміцнення міжнародних інститутів і стимулювання колективних дій, які можуть служити загальним інтересам, таким як боротьба з воєнним екстремізмом, припинення розповсюдження ядерної зброї та охорона ядерних матеріалів. Вихідним пунктом цих колективних дій буде взаємодія з іншими країнами. Наріжним каменем такої взаємодії є відносини між Сполученими Штатами і близькими союзниками в Європі, Азії, Західній півкулі і на Близькому Сході, які засновані на спільних інтересах і спільних цінностях і служать взаємній безпеці і в більш широкому плані безпеці і процвітанню всього світу.

Як зазначалося, Барак Обама вступив на посаду президента з твердим наміром "прагнути до миру і безпеки в світі без ядерної зброї", про що він заявив у своїй Празькій промові в квітні 2009 р. [16]. Але Обама розумів, що без Росії він не зможе реалізувати свій план, а тому спробував "перезавантажити" відносини з нею і зняти напруженість, викликану наближенням НАТО до кордонів РФ і бажанням Буша-молодшого розмістити елементи протиракетної оборони в Чехії та Польщі. Так, найбільшим досягненням у "перезавантаженні" американсько-російських відносин стало підписання в Празі 8 квітня 2010 р. нової угоди між США та РФ про стратегічні наступальні озброєння та скорочення ракетно-ядерних арсеналів (СНО-3) [7]. Але вже в середині 2010 р. в політиці "перезавантаження" намітилися проблеми, а головним "каменем спотикання" стали елементи американської ПРО в Європі [20]. На зустрічі з президентом Медведевим в Гонолулу 12 листопада 2011 р. Б.Обама остаточно підтвердив, що США не будуть укладати з Москвою юридично зобов'язуючої угоди про

неспрямованість проти Росії створюваної в Європі разом з союзниками по НАТО системи ПРО [17].

Важливим пунктом зовнішньої політики адміністрації Обама був оголошений в листопаді 2011 р. "стратегічний поворот" до Азії. Він намагався запевнити держави регіону, що Сполучені Штати не мають наміру відмовлятися від лідерства в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Варто зазначити, що виступаючи в Канберрі 17 листопада 2011 р. він визнав, що США стурбовані з приводу зростаючого впливу КНР в регіоні, та нагадують що "із збільшенням присутності Китаю зростає відповідальність" [14]. В свою чергу, вже в опублікованому 5 січня 2012 р. документі Міністерства оборони США під назвою "Підтримка глобального лідерства США: пріоритети для XXI століття", підкреслюється, що поряд з продовженням діалогу з КНР США зроблять все необхідне, щоб зберегти можливості для безперешкодного виконання місій в рамках військових зобов'язань перед союзниками та забезпечити собі доступ до своєї військової інфраструктури в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Крім того, цей документ визначає Китай як державу, що здатна створити численні загрози військовій безпеці США та їх союзникам [19]. Треба зазначити, що Генрі Кіссінджер проаналізував майбутнє взаємовідносин між США та Китаєм та зробив висновок, що "обидві сторони повинні бути готові сприймати діяльність один одного як природну частину міжнародного життя, а не привід для занепокоєння. Неминуча тенденція до зіткнення не повинна привертатися до свідомого прагнення стримувати або домінувати, поки сторони здатні розмежовувати ці поняття і відповідним чином співвідносити свої дії" [4].

Розглядаючи міжнародну політику Сполучених Штатів, треба підкреслити, що незважаючи на критику зі сторони Республіканської партії в контексті слабкої зовнішньої політики і зниження ролі Сполучених Штатів в сфері міжнародних відносин, адміністрація Барака Обама загалом намагається дотримуватися єдиного вектору і тим сами впроваджувати концепцію "м'якої сили", дотримуючись ідеї американського глобального лідерства. Основними постулатами цієї концепції є дипломатія та діалог як протипага військовій силі, які в свою чергу, на думку Обама, є найважливішими важелями посилення американського впливу і поліпшення міжнародного іміджу США. При цьому стає очевидним, що нові міжнародні виклики, які проявляються в зриві політики перезавантаження і загострення відносин з Росією, зміцнення політичних та економічних позицій Китаю, невирішеність проблеми нерозповсюдження ядерної зброї змусять адміністрацію Барака Обама переглянути критерії зовнішньополітичної концепції.

Список використаних джерел

1. Barack Obama. Renewing American Leadership // Foreign Affairs. – 2007. – №4. – July/August [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.foreignaffairs.com/articles/62636/barack-obama/renewing-american-leadership>
2. Barak Obama. Remarks to the Chicago Council on Global Affairs [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=77043>
3. Заявление Барака Обама на 67й сессии Генеральной Ассамблеи ООН [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.voltairenet.org/article/176006.html>
4. Kissinger H. The Future of U.S. – Chinese Relations: Conflict Is a Choice, Not a Necessity // Foreign Affairs – 2012 – №2 – March/April [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.foreignaffairs.com/articles/137245/henry-a-kissinger/the-future-of-us-chinese-relations>
5. Indyk M., Lieberthal K., O'Hanlon M. Scoring Obama's Foreign Policy [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.foreignaffairs.com/articles/137516/martin-indyk-kenneth-lieberthal-and-michael-e-ohanlon/scoring-obamas-foreign-policy>
6. National Security Strategy 2010 [Електронний ресурс] Режим доступу: www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/12/18/nsa-2012
7. New Start Treaty [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.state.gov/tavc/newstart/index.htm>

8. Nye J.S. "Soft Power" [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.jstor.org/stable/1148580>

9. Obama's Speech in Cairo: Full Text [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2009/06/04/us/politics/04obama.text.html>

10. Obama's Speech in Moscow. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/texttrans/2009/07/20090707062839abretnuh3.549922e-02.html>

11. Ondrejcsák Róbert. American Foreign and Security Policy under Barack Obama: change and continuity. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://cenaa.org/analysis/american-foreign-and-security-policy-under-barack-obama-change-and-continuity/>

12. President Barack Obama's Inaugural Address. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/president-barack-obamas-inaugural-address>

13. Quadrennial Diplomacy and Development Review 2010. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.state.gov/s/dmr/qddr/>

14. Remarks By President Obama to the Australian Parliament. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament>

15. Remarks by President Barack Obama on the Turmoil in Libya. The White House. Washington, DC. February 23, 2011. [Електронний ресурс]

Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/blog/2011/02/23/president-obama-speaksturmoil-libya-violence-must-stop>

16. Remarks by President Barack Obama. Prague, Czech Republic. 5 April, 2009 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/Remarks-By-President-Barack-Obama-In-Prague-As-Delivered>

17. Remarks by President Obama and President Medvedev of Russia After Bilateral Meeting. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/11/12/remarks-president-obama-and-president-medvedev-russia-after-bilateral-me>

18. Remarks by the President at the Summit of the Americas Opening Ceremony. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/Remarks-by-the-President-at-the-Summit-of-the-Americas-Opening-Ceremony>

19. Sustaining Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense. Washington: Department of Defense. 2012. January [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.defense.gov/news/Defense_Strategic_Guidance.pdf

20. Ялі М. Зовнішня політика США: Підсумки першого строку президенства Барака Обами. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.csda.in.ua/day/2013-03-05/zovn-shnja-pol-tika-ssha-p-dsumki-pershogo-stroku-prezidentstva-baraka-obami-chastina-170/?print=1>

Надійшла до редколегії 17.04.14

М. Годлевский, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

"МЯГКАЯ СИЛА" КАК СРЕДСТВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ США ПРИ АДМИНИСТРАЦИИ БАРАКА ОБАМЫ

В статье рассматриваются изменения во внешней политике США при администрации Барака Обамы. Главный акцент делается на использовании "мягкой силы" как одного из ключевых компонентов реализации внешнеполитического курса страны.

Ключевые слова: внешняя политика, США, "мягкая сила", Барак Обама.

M. Godlevskiy, Postgraduate Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

"SOFT POWER" AS MEANS OF AMERICAN FOREIGN POLICY UNDER THE OBAMA ADMINISTRATION

The article describes the changes in American foreign policy under the Barack Obama administration. The main emphasis is put on the use of "soft power" as one of the key component of the implementation of foreign policy.

Key words: foreign policy, the United States of America, "soft power", Barack Obama.

УДК 94(477)"1920"

Р. Даниленко, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

РЕПРЕСИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІЛЬШОВИКІВ В УКРАЇНІ В 1920 Р.

У статті аналізується структура та діяльність радянських репресивних органів в Україні в 1920 р. Розглядається застосування органами ЧК червоного терору проти населення України.

Ключові слова: червоний терор, репресії, більшовики, ЧК, Україна, контрреволюція.

Революційні події 1917-1921 рр. займають особливе місце в новітній історії України. З цим періодом пов'язана одна з найтрагічніших сторінок історії України. Більшість українського населення гинуло не на полі битви, а в результаті кривавого терору. Особливою жорстокістю відзначався червоний терор, тобто терор, який проводили більшовики. В 1920 р. розпочинається черговий період репресій на території України, при чому червоний терор набуває нових, уже більш організованих форм.

Спочатку проблема червоного терору 1920 р. набула висвітлення в основному в працях українських і російських діячів, що перебували в еміграції. Зокрема, велике значення мала праця С. Мельгунова [10], яка в результаті стала класичною і справила великий вплив на пізніших авторів. Проте, прихильність Мельгунова до Добровольчої армії сприяла не завжди об'єктивній оцінці подій. Важливе значення у дослідженні проблеми червоного терору має монографія І. Біласа [5]. Також в сучасній українській історіографії досліджується практика червоного терору в окремих регіонах України. Зокрема, червоний терор в Криму в 1920 р. досліджується в монографії Олександра та В'ячеслава Зарубіних [7], статтях Т. Бикової [4]. Червоний терор у 1920 р. в Одесі висвітлений у монографії В. Файтельберга-Бланка та В. Савченка [14]. Діяльності надзвичайних комісій на

Галичині присвячена стаття Р. Кузьміна [9]. Серед російських дослідників слід виділити монографію Ю. Дойкова, один з розділів якої присвячений червоному терору в Україні [6]. Проте, загалом проблема червоного терору в Україні залишається малодослідженою.

Метою статті є аналіз особливостей радянської репресивної політики в Україні в 1920 р.

На початку 1920 р. владу в Україні знову захопили більшовики. Незважаючи на обіцяні поступки, більшовики продовжували проводити в Україні жорстку політику. Ще наприкінці грудня 1919 р. було створено Управління надзвичайними комісіями і особливими відділами республіки (з 17 березня 1920 р. – Центральне управління надзвичайних комісій по боротьбі з контрреволюцією, спекуляцією і посадовими злочинами (Цупчрезком)). Голова Цупчрезкому назначався Радою народних комісарів і їй же безпосередньо підпорядковувався. Очолював українських чекістів з грудня 1919 р. – по 1922 р. колишній голова Московської ЧК Василь Манцев [5, с. 68].

Зміна назви торкнулась не лише Всеукраїнської надзвичайної комісії (ВУЧК). Цупчрезком зазначає: "В ряді міст після вигнання білогвардійців місцеві губревкоми не наважувались називати органи репресії ім'ям надзвичайних комісій (ЧК), приховуючи їх під спеціально вигаданими назвами – "слідкоми" [11, арк. 3]. Напевно це